

Žemaitijos nacionalinio parko ir jo zonų ribų bei tvarkymo planų rengimas

ŽEMAITIJOS NACIONALINIO PARKO TVARKYMO PLANAS

Vilnius, 2012

Žemaitijos nacionalinio parko tvarkymo planas	Specialiojo planavimo dokumentas
Planavimo organizatorius	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos
Planavimo tikslas	Žemaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendiniais nustatomos kraštovaizdžio tvarkymo zonos, jų apsaugos ir tvarkymo reglamentai; konservacinio prioriteto teritorijų apsaugos bei tvarkymo, pažeistų gamtos kompleksų bei objektų atkūrimo priemonės, aplinkosaugos ir miškų ūkio veiklos kryptys, pateikiama svarbiausių tvarkymo darbų programa; išnagrinėjami žemės tikslinės paskirties ir žemės naudmenų transformavimo poreikiai ir keitimo apribojimai, pasiūlomi konfliktinių situacijų sprendimai; įvertinus lankytojų srautus ir poreikius numatoma teritorijos rekreacinio naudojimo sistema – nustatomos vietos poilsio paskirties pastatų statybai, pažintinio turizmo trasų sistema, siūlomi rekreacinės infrastruktūros objektai, kt., nustatomos teritorijos gyvenamųjų vietovių plėtrai; priemonės ūkinės, įskaitant rekreacinę, veiklos reguliavimui.
Plano rengėjas	VšĮ Gamtos paveldo fondas A. Juozapavičiaus g. 9, LT-09311 Vilnius

ŽEMAITIJOS NACIONALINIO PARKO TVARKYMO PLANĄ RENGĖ:

DARBO VADOVAS:

Dr. Zenonas Gulbinas

EKSPERTAI:

Dr. Valerijus Rašomavičius – biologinė įvairovė

Dr. Vykintas Vaitkevičius – kultūros paveldas

Dr. Julius Taminskas – vandenys

Gediminas Raščius – kraštovaizdis

Viliūnė Naureckaitė – miškai

Saulis Skuja – zoologija

Marijus Pileckas – rekreacija

Dalyvaujant Žemaitijos nacionalinio parko direkcijai

TURINYS

Įvadas	5
I. Bendrosios nuostatos	9
II. Teritorijos tvarkomasis zonavimas.....	10
III. Gamtos apsaugos kryptys ir priemonės	11
IV. Kultūros paveldo apsaugos kryptys ir priemonės.....	17
V. Kraštovaizdžio apsaugos kryptys.....	20
VI. Rekreacinio naudojimo plėtros kryptys ir priemonės.....	21
VII. Gyvenviečių ir infrastruktūros plėtros kryptys.....	24
VIII. Žemės nuosavybės, tikslinės paskirties ir naudmenų keitimo poreikiai ir apribojimai ...	24
Baigiamosios nuostatos.....	25
Sprendinių poveikio vertinimo ataskaita	26

IVADAS

Žemaitijos nacionalinis parkas (toliau – Nacionalinis parkas) įsteigtas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991 m. balandžio 23 d. nutarimu Nr. I-1244 „Dėl Dzūkijos, Kuršių nerijos, Žemaitijos nacionalinių parkų, Trakų istorinio nacionalinio parko ir Viešvilės valstybinio rezervato įsteigimo“ (Žin., 1991, Nr. 13-332) Plungės ir Skuodo rajonų savivaldybių administruojamų teritorijų dalyse ir skirtas nacionalinės svarbos kraštovaizdžio kompleksams ir antropoekosistemoms, reprezentuojančioms Žemaitijos etnokultūrinės srities gamtos ir kultūros savitumus, saugoti, tvarkyti ir jų naudojimui reguliuoti. Nacionalinio parko nuostatai patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. 1273 „Dėl Aukštaitijos, Dzūkijos ir Žemaitijos nacionalinių parkų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 1997, Nr. 108-2742).

Pagal patvirtintus nuostatus, Nacionalinio parko tikslai yra šie:

- išsaugoti didžiausią Žemaitijoje ežeringą miškingą gamtinį kompleksą, mokslui ypač vertingus miškingus Plokštinės ir Rukundžių pelkynus, Platelių ežero, Laumalenkos ir Šilinės hidrografinius kompleksus, raiškaus moreninio (Mikytų, Pučkorių) ir keiminio (Šarnelės, Jazdauskiškių, Grigaičių) kraštovaizdžio etalonus, Gardų ozą, Medsėdžių ir Liepijos limnokeimus, Babrungo ir Mergupio slėnius, Paburgės, Siberijos, Pakastuvos, Užpelkių, Ertenio ir Paparčių pelkes, savitas Paplatelės, Šeirės ir Pailgio miškų, Juodupio pelkėtų pievų biocenozes, retus ir nykstančius augalus ir gyvūnus, kitus gamtinius teritorinius kompleksus ir objektus;
- išsaugoti ypač vertingą ir sudėtingą Šiaurės Žemaitijos archeologinį kompleksą su Mikytų, Šarnelės, Pučkorių, Gegrėnų, Pagardenio ir kitais piliakalniais ir alkakalniais, Šventorkalnio senovės gyvenvietę ir piliavietę, Žemaičių Kalvarijos urbanistinį kompleksą ir sakralinės architektūros ansamblį, Platelių dvaro ir parko kompleksą, etnokultūrinės vertės požymius išlaikiusius Beržoro, Stirbaičių ir Visvainių kaimus, kitas kultūros paveldo vertybes;
- išsaugoti Šiaurvakarių Žemaitijos vandenskyros gamtinės ekosistemos stabilumą, biotos komponentus ir jų įvairovę;
- atkurti sunaikintus ir pažeistus gamtinius, kultūrinius teritorinius kompleksus ir objektus;
- atlikti mokslo tyrimus, rinkti ir kaupti informaciją gamtos apsaugos, kultūros vertybių apsaugos, gamtos išteklių ir kitose srityse;
- sudaryti sąlygas plėtoti rekreacinę veiklą, pirmiausia pažintinį ir kaimo turizmą, trumpalaikį poilsivimą tam skirtose zonose ir vietose, numatytose Nacionalinio parko planavimo schemeje;
- reglamentuoti ūkinę veiklą ir užstatymo plėtotę pagal Nacionalinio parko planavimo schemą, specialiuosius ir detaliuosius planus, savivaldybių teritorijų dalių (miestų ir miestelių) bendruosius planus ir kitus teisės aktus;
- puoselėti Žemaitijos regiono kultūros tradicijas, amatus, verslus, propaguoti gamtosaugos idėjas, materialinės ir dvasinės kultūros palikimą.

Patvirtinus Nacionalinio parko tvarkymo planą, būtina pakeisti (patikslinti ir papildyti) Nacionalinio parko nuostatus, planavimo schemą pakeičiant tvarkymo planu, pelkes – pelkiniais kompleksais, išbraukiant miestų bendruosius planus, tiksluose įrašant nykstančių grybų rūšių, Europos Bendrijos svarbos buveinių, augalų ir gyvūnų rūšių apsaugą, tyrimus ir informacijos kaupimą kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės srityse, patikslinant veiklos Nacionaliniame parke reglamentavimo ir kitas formuluotes.

Šiuo metu galiojanti Nacionalinio parko planavimo schema, pagal kurią tvarkomas Nacionalinis parkas, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 415 “Dėl Žemaitijos nacionalinio parko planavimo schemos” (Žin., 1997, Nr. 38-941; 2001, Nr. 44-1549; 2005, Nr. 150-5471). Nors patvirtinta 1997 m., planavimo schema buvo parengta dar anksčiau, 1995 metais, o jos sprendiniai numatyti 10 metų laikotarpiui (iki 2005 metų). Bėgant laikui, įvyko daug pokyčių, kuriuos buvo sunku numatyti rengiant planavimo schemą (įstojimas į Europos Sąjungą, „Natura 2000“ teritorijų tinklo plėtra ir kt.). Iš kilo nauji poreikiai ir galimybės, keitėsi teisės aktai, buvo rengiami įvairaus pobūdžio ir lygmens teritorijų ir strateginio planavimo dokumentai, sukaupta daugiau duomenų apie Nacionalinio parko gamtos, kultūros ir kraštovaizdžio paveldą, saugomas rūšis ir buveines.

Nacionalinis parkas yra „Natura 2000“ teritorijų tinklo dalis. LR aplinkos ministro 2005 m. birželio 15 d. įsakymu Nr. D1-302 (Žin., 2005, Nr. 10-3908; Nr. 106; Nr. 107; Nr. 108) Nacionalinis parkas buvo įtrauktas į vietovių, atitinkančių gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą. Buveinių apsaugai svarbiai teritorijai (toliau – BAST) „Žemaitijos nacionalinis parkas“ suteiktas kodas (LTPLU0009), nustatytos ribos ir preliminariai išskirtos aptinkamos Europos Bendrijos svarbos buveinės bei rūšys. BAST ribos bei aptinkamų Europos Bendrijos svarbos buveinių ir rūšių sąrašas patikslinti LR Aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. D1-210 (Žin., 2009, Nr. 51-2039). Šiuo įsakymu nustatytos BAST ribos sutampa su patvirtintomis Nacionalinio parko ribomis, išskyrus Platelių ir Žemaičių Kalvarijos urbanistinius draustinius, rekreacinio ir žemės ūkio prioriteto zonas. Įsakyme nurodytų buveinių ir rūšių teritorijos (radavietės) bei specialieji reikalavimai jų apsaugai visoje BAST teritorijoje kol kas nėra nustatyti.

1 lentelė. Europos Bendrijos svarbos buveinės bei rūšys Žemaitijos nacionalinio parko BAST, pagal LR Aplinkos ministro 2009 m. balandžio 22 d. įsakymą Nr. D1-210.

Buveinė, rūšis	Preliminarus plotas (ha)
3140, Ežerai su menturdumblių bendrijomis	1319,0
3150, Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis	75,2
3160, Natūralūs distrofiniai ežerai	12,8
6230, *Rūšių turtingi briedgaurnai	5,0
6410, Melvenynai	3,6
6450, Aliuvinės pievos	8,0
6510, Šienaujamos mezofitų pievos	5,0
7140, Tarpinės pelkės ir liūnai	88,6
7210, Žemapelkės su šakotąja ratainyte	15,0
7230, Šarmingos žemapelkės	114,0
9010, *Vakarų taiga	317,8
9020, Plačialapių ir mišrūs miškai	56,0
9050, Žolių turtingi eglynai	476,8
9080, *Pelkėti lapuočių miškai	138,6

91D0, *Pelkiniai miškai	344,6
91E0, *Aliuviniai miškai	29,9
Auksuotoji šaškytė	
Didysis auksinukas	
Dvijuostė nendriadusė	
Dvilapis purvuolis	
Keturdantė suktenė	
Lūšis	
Mažasis varpenis	
Ovalioji geldutė	
Skiauterėtasis tritonas	
Šarvuotoji skėtė	
Ūdra	
Žvilgančioji riestūnė	

* – Prioritetinės Europos Bendrijos svarbos buveinės.

Paukščių apsaugai svarbi teritorija (toliau – PAST) „Žemaitijos nacionalinis parkas“ buvo įsteigta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 8 d. nutarimu Nr. 399 „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų arba jų dalių, kuriose yra paukščių apsaugai svarbių teritorijų, sąrašo patvirtinimo ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų nustatymo“ (Žin., 2004, Nr. 55-1899). Teritorijai suteiktas kodas LTPLUB001. Europinės svarbos saugomų paukščių rūšių sąrašas ir teritorijos ribos patikslintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 24 d. nutarimu Nr. 313 (Žin., 2010, Nr. 36-1719). Šiuo nutarimu nustatytos PAST ribos sutampa su patvirtintomis Nacionalinio parko ribomis, išskyrus Platelių ir Žemaičių Kalvarijos urbanistinius draustinius ir rekreacinio prioriteto zoną. PAST „Žemaitijos nacionalinis parkas“ yra skirta gulbių giesmininkių (*Cygnus cygnus*), jerubių (*Bonasa bonasia*) ir griežlių (*Crex crex*) apsaugai. Konkrečios minėtų paukščių rūšių apsaugai svarbios vietos (lizdai, maitinimosi ir veisimosi teritorijos) bei specialieji apsaugos reikalavimai visoje PAST teritorijoje kol kas nėra nustatyti.

Siekiant spręsti dėl dinamiškai besikeičiančios situacijos kylančius prieštaravimus ir problemas, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. 440 buvo patvirtintas Nacionalinio parko apsaugos reglamentas (Žin., 2002, Nr. 87-3756; 2007, Nr. 120-4917; 2009, Nr. 46-1853; 2011, Nr. 99-4666). Rengti naują planavimo schemą nebuvo skubama, Nacionalinio parko planavimo schema buvo šiek tiek pakoreguota ir pratęstas jos galiojimas. Ir tik 2010 metais pradėti rengti nauji Nacionalinio parko ribų ir tvarkymo planai, kurie turi pakeisti šiuo metu galiojančią planavimo schemą. Rengiant naujus Nacionalinio parko planavimo dokumentus buvo įvertinta sukaupta patirtis, išskylančios problemos, teritorijos apsaugos ir naudojimo poreikiai bei tendencijos. Nauji planai sudarys sąlygas darniam Nacionalinio parko teritorijos vystymui, suderinant aplinkosauginius, ekonominius ir socialinius interesus.

Svarbu, kad Nacionalinio parko ribų ir tvarkymo planai buvo rengiami kartu, sinchroniškai. Tai leido kokybiškai įgyvendinti planavimo uždavinius, išvengiant atvejų, kai tvarkymo planas negali išspręsti vienos ar kitos probleminės situacijos, nes yra susaistytas galiojančių Nacionalinio parko ir jo zonų ribų. Planavimo metu taip pat buvo įvertintos Nacionaliniame parke esančios „Natura 2000“ teritorijos, joms nustatyti reikalavimai, patvirtintų ir rengiamų teritorijų ir strateginio planavimo dokumentų (savivaldybių ir apskričių bendrųjų planų, kitų specialiųjų planų, detaliųjų planų, gamtotvarkos planų) sprendiniai. „Natura 2000“ teritorijų reikalavimai ir įvairių planų sprendiniai buvo derinami ir pagal poreikį integruojami į rengiamus dokumentus.

Nacionalinio parko tvarkymo planas parengtas vykdant projektą „Žemaitijos nacionalinio parko ir jo zonų ribų bei tvarkymo planų rengimas“, vadovaujantis planavimo užduotimi, Saugomų teritorijų, Teritorijų planavimo įstatymais, Valstybinių parkų, biosferos rezervatų ir draustinių tvarkymo planų rengimo taisyklėmis, Saugomų teritorijų tipiniais apsaugos reglamentais ir kitais teisės aktais.

Planavimo darbus vykdė projektą laimėjusi Viešoji įstaiga Gamtos paveldo fondas, atskirų klausimų sprendimui buvo pasitelkti reikalingų sričių (biologinės įvairovės, kultūros paveldo, geologijos, kraštovaizdžio, vandenų, miškų, rekreacijos) ekspertai. Planavimas buvo vykdomas aktyviai dalyvaujant Nacionalinio parko direkcijos specialistams.

Planavimo darbai buvo atliekami vadovaujantis Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2010 m. spalio 08 d. įsakymu Nr. V-225 patvirtinta Žemaitijos nacionalinio parko ir jo zonų ribų plano ir tvarkymo plano rengimo darbų programa (planavimo užduotimi), ir vykdomi atskirais etapais (2 lentelė).

2 lentelė. Planavimo darbų eiga

Eil. Nr.	Tvarkymo plano rengimo proceso etapai ir darbai	Įvykdymo terminas
PARENGIAMASIS ETAPAS		
1.	Planavimo tikslų ir uždavinių nustatymas, planavimo darbų programos parengimas ir patvirtinimas, reikalingų tyrimų atlikimas, paskelbimas visuomenės informavimo priemonėse apie priimtą sprendimą dėl ribų ir zonų ribų bei tvarkymo planų rengimo pradžios ir planavimo tikslų	2010 m. IV ketv.
RENGIMO ETAPAS		
2.	Esamos būklės analizės stadija – atliekamas kraštovaizdžio, saugomų gamtos bei kultūros paveldo vertybių vertinimas, kraštovaizdžio rekreacinio potencialo analizė, teritorijos vystymo tendencijų ir probleminių situacijų bei arealų nustatymas	2011 m. I ketv.
3.	Koncepcijos rengimo stadija – nustatomi planuojamos teritorijos prioritetai bei kraštovaizdžio tvarkymo zonų sistema ir ją atitinkantys tvarkymo principai	2011 m. I ketv.
4.	Sprendinių konkretizavimo stadija – parengiami sprendiniai kraštovaizdžio, biologinės įvairovės ir kultūros paveldo apsaugai plėtoti, konservacinio prioriteto naudmenų tvarkymui, pažintinio turizmo ir rekreacinės infrastruktūros vystymui	2011 m. II ketv.
SPRENDINIŲ PASEKMIŲ VERTINIMO ETAPAS		
5.	LR Vyriausybės nustatyta tvarka atliekamas sprendinių poveikio vertinimas; įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytais atvejais ir tvarka atliekamas sprendinių strateginis pasekmių aplinkai vertinimas	2011 m. III ketv.
BAIGIAMASIS ETAPAS		
6.	Sprendinių svarstymo ir derinimo stadija – konsultavimasis ar viešas svarstymas, derinimas su institucijomis, ginčų nagrinėjimas, tikrinimas	2012 m. I ketv.

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nacionalinio parko tvarkymo plano (toliau – Tvarkymo planas) sprendinius sudaro tekstinė dalis (aiškinamasis raštas) bei grafinė dalis (Tvarkymo plano brėžinys).

2. Tvarkymo plano tikslai yra šie:

2.1. nustatyti kraštovaizdžio tvarkymo zonas bei jų reglamentus;

2.2. nustatyti gamtos, kultūros paveldo bei kraštovaizdžio apsaugos kryptis ir priemones;

2.3. nustatyti rekreacinio naudojimo plėtros kryptis ir priemones;

2.4. nustatyti gyvenviečių ir infrastruktūros vystymo kryptis;

2.5. nustatyti žemės tikslinės paskirties ir naudmenų keitimo poreikius ir apribojimus.

3. Veiklą Nacionaliniame parke reglamentuoja Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų (Žin., 1993, Nr. 63-1188; 2001, Nr. 108-3902), Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos (Žin., 1992, Nr. 5-75), Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571), Lietuvos Respublikos miškų (Žin., 1994, Nr. 96-1872; 2001, Nr. 35-1161; 2011, Nr. 74-3548), Lietuvos Respublikos vandens (Žin., 1997, Nr. 104-2615; 2003, Nr. 36-1544), Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo (Žin., 1995, Nr. 107-2391; 2004, Nr. 21-617), Lietuvos Respublikos statybos (Žin., 1996, Nr. 32-788; 2001, Nr. 101-3597), Lietuvos Respublikos turizmo (Žin., 1998, Nr. 32-852; 2002, Nr. 123-5507), Saugaus eismo automobilių keliais (Žin., 2000, Nr. 92-2883) įstatymai ir kiti įstatymai; Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 (Žin., 1992, Nr. 22-652; 1996, Nr. 2-43); Žemaitijos nacionalinio parko nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. 1273 (Žin., 1997, Nr. 108-2742; 2004, Nr. 96-3540); statybos techniniai reglamentai, Žemaitijos nacionalinio parko apsaugos reglamentas, patvirtintas Lietuvos respublikos aplinkos ministro 2002 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. 440 (Žin., 2002, Nr. 87-3756; 2007, Nr. 120-4917; 2009, Nr. 46-1853; 2011, Nr. 99-4666), kiti teisės aktai ir apsaugos sutartys, kurios gali būti sudaromos dėl veiklos apribojimų Nacionaliniame parke, konkrečių žemės, miško ir vandens telkinio naudojimo sąlygų nustatymo; Nacionalinio parko tvarkymo planas, Nacionalinio parko dalių specialieji ar detalieji planai, gamtotvarkos ir paveldotvarkos projektai, bendrieji planai.

4. Nacionalinis parkas tvarkomas vadovaujantis Tvarkymo planu, taip pat nustatytą tvarka parengtais, suderintais ir patvirtintais atskirų Nacionalinio parko dalių specialiaisiais ir detaliaisiais planais, gamtotvarkos, paveldotvarkos, miškotvarkos, žemėtvarkos, vandentvarkos, rekreacijos projektais, kelių ir inžinerinių komunikacijų specialiaisiais, miestelių ir kaimų bendraisiais (detaliaisiais) planais, kitais teritorijų planavimo bei strateginio planavimo dokumentais.

5. Nacionalinio parko teritorijoje esantys kultūros paveldo objektai (nekilnojamosios kultūros vertybės) saugomi ir tvarkomi vadovaujantis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571) ir kitais teisės aktais.

6. Nacionalinio parko teritorijoje esantys gamtos paveldo objektai saugomi ir tvarkomi vadovaujantis Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu, Gamtos paveldo

objektų nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. D1-214 (Žin., 2005, Nr. 58-2026) bei Specialiosiomis žemės ir miško naudojimo sąlygomis.

7. Veiklą buveinių ir paukščių apsaugai svarbioje teritorijoje „Žemaitijos nacionalinis parkas“ reglamentuoja ir apsaugos reikalavimus nustato Bendrieji buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 276 (Žin., 2004, Nr. 41-1335; 2011, Nr. 67-3171) ir Tvarkymo planas, kuriame nustatyti specialieji reikalavimai atskirų rūšių ir buveinių apsaugai bei tvarkymui.

II. TERITORIJOS TVARKOMASIS ZONAVIMAS

8. Tvarkymo plane pagal Saugomų teritorijų tipinius apsaugos reglamentus, patvirtintus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 996 (Žin., 2004, Nr. 131-4704), nustatomos šios kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

8.1. konservacinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

8.1.1. rezervatinių miškų (pelkių) kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – griežtos apsaugos (KM(P)n) ir reguliuojamos apsaugos (KMr) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

8.1.2. rezervatinių vandenių kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – griežtos apsaugos (KVn) ir reguliuojamos apsaugos (KVr) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

8.1.3. gamtos ir kultūros paveldo objektų teritorijų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – griežtos apsaugos (KOn) ir reguliuojamos apsaugos (KOr) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

8.2. miškų ūkio paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

8.2.1. ekosistemų apsaugos miškų (pelkių) kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo (M(P)Ek, MEk) ir atkuriančio ūkininkavimo (M(P)Er, MEr) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

8.2.2. rekreacinių miškų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – ekstensyvaus pritaikymo (miško parkų, MRe) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.2.3. apsauginių miškų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – specializuoto apsauginio ūkininkavimo (MAs) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.3. žemės ūkio paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

8.3.1. ekosistemas saugančių agrarinių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – ekosistemas išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo (ŽEk) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.3.2. rekreacinių agrarinių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – ekstensyvaus pritaikymo (ŽRe) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.3.3. apsauginių agrarinių teritorijų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – specializuoto apsauginio ūkininkavimo (ŽAs) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.4. kitos paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

8.4.1. kultūros paveldo požiūriu vertingų miestų, miestelių, kaimų ar jų dalių kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – kraštovaizdžio išsaugančiojo tvarkymo (GEk) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.4.2. apsauginių teritorijų miestų, miestelių, kaimų ar jų dalių kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – sugriežtinto geokologinio reguliavimo (GAe) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.4.3. bendrojo tvarkymo miestų, miestelių, kaimų ar jų dalių kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – intensyvaus tvarkymo (GŪi) ir ekstensyvaus tvarkymo (GŪe) kraštovaizdžio tvarkymo zonos;

8.4.4. rekreacinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos (NRn) bei urbanizuotos rekreacinės aplinkos (NRu) kraštovaizdžio tvarkymo zonos su pozonėmis:

8.4.4.1. subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos kraštovaizdžio tvarkymo zonoje išskiriamos trumpalaikio poilsio teritorijų (NRn1) ir ekstensyvaus pritaikymo stovyklaviečių (NRn2) pozonės;

8.4.4.2. urbanizuotos rekreacinės aplinkos kraštovaizdžio tvarkymo zonoje išskiriamos intensyvaus pritaikymo stovyklaviečių (NRu1), kempingų (NRn2) ir rekreacinių pastatų bei kompleksų (NRn3) pozonės;

8.4.5. eksploatacinės (gavybinės) paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – subnatūralios (neurbanizuojamos) aplinkos eksploatacinių sklypų (NLn) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.4.6. pramoninės-komunalinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – intensyviai technogenizuotos aplinkos pramoninių-komunalinių sklypų (NFu) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.4.7. edukacinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – urbanizuotos aplinkos (NDu) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.5. vandens ūkio tikslinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

8.5.1. ekosistemas saugančių vandenų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – išsaugančio ūkininkavimo (VEk) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.5.2. rekreacinių vandenų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje – ekstensyvaus rekreacinio pritaikymo (VRe) kraštovaizdžio tvarkymo zona;

8.5.3. bendrojo naudojimo (bendrosios apsaugos) vandenų kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje: ekstensyvaus apsauginio ūkininkavimo (VAe) kraštovaizdžio tvarkymo zona.

III. GAMTOS APSAUGOS KRYPTYS IR PRIEMONĖS

8. Pagrindinės Nacionalinio parko gamtos apsaugos kryptys yra šios:

8.1. Nacionalinio parko ekosistemos stabilumo ir geros ekologinės būklės užtikrinimas bei gamtinio karkaso ekologinio potencialo stiprinimas, mažinant antropogeninį poveikį ir didinant ekosistemų natūralumą;

8.2. natūralių gamtinių ekosistemų, gamtos paveldo objektų ir biologinės įvairovės išsaugojimas;

8.3. pažeistų ar sunaikintų gamtos objektų ir kompleksų atkūrimas.

9. Siekiant užtikrinti Nacionalinio parko gamtinės ekosistemos stabilumą ir gerą ekologinę būklę bei stiprinti gamtinio karkaso ekologinį potencialą, skatinama:

9.1. mažinti vietinę taršą, išgyvendinant atliekų užkasimą, skatinant ekologinį žemės ūkį, individualių namų ir gyvenamųjų zonų pajungimą prie nuotekų valymo įrengimų, esamų nuotekų valymo įrengimų modernizavimą bei naujų įrengimų Nacionalinio parko gyvenvietėse, katilinių modernizavimą, ekologiškų technologijų diegimą vietos gamybos įmonėse;

9.2. dirbamą žemę transformuoti į pievas ir ganyklas;

9.3. išsaugoti bei atkurti tradicinę mozaikišką kraštovaizdžio struktūrą Nacionalinio parko agrarinėse bei miškingose-agrarinėse teritorijose;

9.4. stiprinti ekosistemų apsaugos funkcijas Nacionalinio parko miškuose;

9.5. atkurti nusausintų teritorijų hidrologinį režimą, renatūralizuoti sureguliuotus vandens telkinius ir vandentėkmes;

10. Ūkininkaujant Nacionalinio parko miškuose rekomenduojama:

10.1. nenaudoti pesticidų ir trąšų;

10.2. palaikyti natūraliam miškui būdingą medynų rūšinę sudėtį ir medynų vertikaliąją struktūrą;

10.3. atkuriant mišką formuoti artimos natūraliam miškui rūšinės sudėties mišrius medynus, pirmenybę teikiant savaiminiam atžėlimui; želdymui naudoti tik vietinės kilmės medžiagą;

10.4. eglės ir pušies monokultūrinius medynus ugdomaisiais ir specialiaisiais kirtimais transformuoti į mišrius medynus, artimus natūraliai rūšinei sudėčiai;

10.5. naikinti savaimę plintančias invazines medžių ir krūmų rūšis.

11. Siekiant išsaugoti ir didinti Nacionalinio parko biologinę įvairovę skatinama:

11.1. palaikyti atviras pelkes, miškapieves, miško aikšteles ir laukymes, šalinant sumedėjusią augaliją, menkaverčius medžius ir krūmus bei ekstensyviai naudojant (ganant ir šienaujant);

11.2. formuoti ornitochorinius, entomofilinius bei kanopinių žvėrių mitybos bazę gerinančius želdinius;

11.3. įrengti dirbtinius lizdus plėšriesiems paukščiams bei juodiesiems gandrums, kelti inkilus uoksiniams paukščiams ir šikšnosparniams;

11.6. žiemos metu papildomai šerti medžiojamąją fauną bei smulkiąją ornitofauną;

12. Siekiant užtikrinti paukščių ir buveinių apsaugai svarbioje teritorijoje „Žemaitijos nacionalinis parkas“ saugomų paukščių, buveinių ir rūšių gerą būklę, taikomi šie specialieji apsaugos reikalavimai:

12.1. visoje paukščių ir buveinių apsaugai svarbioje teritorijoje „Žemaitijos nacionalinis parkas“:

12.1.1. draudžiama keisti hidrologinį režimą, išskyrus saugomų teritorijų planavimo dokumentuose numatytas priemones;

12.1.2. draudžiama vandens telkiniuose plaukioti savaeigėmis plaukiojimo priemonėmis;

12.1.3. draudžiama vandens telkiniuose įveisti nevietinių, invazinių rūšių žuvis;

12.1.4. draudžiama žvejoti venteriais, neturinčiais specialių ūdras apsaugančių priemonių;

12.1.5. draudžiama tiesiogiai į ežerus ir jų pakrančių apsaugos juostas nuleisti nutekamuosius vandenį; nuleidžiant drenažo vandenį, turi būti įrengti šulinėliai – nusodintuvai likus ne mažiau kaip 5 m iki pakrantės apsaugos juostos ribos;

12.1.6. draudžiama nuo ledo ištirpimo iki rugpjūčio 1 d. medžioti bebrus;

12.1.7. draudžiama įveisti mišką, svetimžemių medžių ir krūmų rūšių plantacinius želdinius, trumpos rotacijos plantacinius želdinius;

12.1.8. draudžiama vykdant miško kirtimus, iškirsti miškines obelis, kriaušes, trešnes, šermukšnius, gudobeles, kitus ornitochorinius medžius ir krūmus;

12.1.9. draudžiama vykdyti miško kirtimus ir medienos ištraukimą nuo kovo 1 d. iki rugpjūčio 1 d.;

12.1.10. skatinama ūkininkaujant parko miškuose ugdyti medynus taip, kad brandžių, pribrešančių ir pusamžių medynų 20 % viso jų ploto sudarytų mišrūs beržo, juodalksnio su eglėmis medynai ir lazdynų traku;

12.1.11. draudžiama suarti natūralias pievas;

12.1.12. draudžiama šienauti pievas ir ganyklas iki birželio 15 d.;

12.1.13. siekiant geros agrarinės būklės, pievos ir ganyklos naudojamos gyvuliams ganyti (iki kiekvienų metų rugsėjo 30 d. bent kartą nuganos) arba ne rečiau kaip kartą per metus (iki kiekvienų metų rugsėjo 30 d.) nušienaujamos;

12.1.14. skatinama pradėti šienauti tik po liepos 1 dienos;

12.1.15. skatinama ekologiškai ūkininkauti, nenaudoti trąšų ir pesticidų;

12.1.16. skatinama palaikyti atviras pievas ir pelkes (ganyti, šienauti, šalinti sumedėjusią augaliją ir nendres);

12.1.17. skatinama atvirose vandens telkinių pakrantėse mažinti užžėlimą medžiais ir krūmais;

12.1.17. skatinama naikinti svetimžemes, invazines rūšis;

12.1.18. skatinama taikyti ekologiškas šienavimo technologijas (šienavimas nuo lauko vidurio linijos, baidytuvų naudojimas), natūralias pievas ir šlapžemes skatinama šienauti rankiniu būdu;

12.1.19. skatinama ekstensyviai ganyti gyvulius (1 hektaro plote 1 sutartinis gyvulys), ganymą pradėti ne anksčiau kaip birželio 15 dieną;

12.1.20. skatinama reguliuoti lapių, mangutų, šernų, kanadinių audinių, miškinių kiaunių, šeškų, pilkųjų varnų gausą;

12.1.21. skatinama įgyvendinti biotechnines priemones, kurios padidintų kiškių ir stirnų gausą.

12.2. gulbių giesmininkių (*Cygnus cygnus*) veisimosi vietose:

12.2.1. draudžiama lankytis nuo ledo ištirpimo iki liepos 1 d., išskyrus lankymąsi vykdant įprastinius žemės ūkio darbus;

12.2.2. draudžiama medžioti medžiojamuosius paukščius;

12.2.3. draudžiama ardyti bebrų užtvankas;

12.3. siekiant išsaugoti ūdras (*Lutra lutra*), draudžiama medžioti spąstais Babrungo, Uošnos, Bartuvos, Šilinės upėse, Juodupio upelyje ir jo intakuose;

12.4. šarvuotųjų skėčių (*Leucorrhinia pectoralis*) buveinėse draudžiama valyti vandens telkinius ir keisti jų kranto linijas;

12.5. skiauterėtųjų tritonų (*Triturus cristatus*) buveinėse (Užpelkių telmologinio draustinio vandens telkiniai, Platelių dvaro parko tvenkiniai, buv. Visvainių karjerų tvenkiniai bei Mikytų kraštovaizdžio draustinio tvenkiniai):

12.5.1. draudžiama naudoti trąšas ir pesticidus bei šalinti kelmus vandens telkinių pakrantėse iki 10 m juostose apie vandens telkinį;

12.5.2. skatinama vandens telkinių apsaugos juostose retinti pernelyg tankią sumedėjusią augaliją;

12.5.3. skatinama įrengti dirbtinius vandens telkinius saugomų teritorijų planavimo dokumentuose išskirtose teritorijose;

12.5.4. skatinama įrengti pralaidas, apsaugines tvoreles ir kitas apsaugos priemones tritonų migracijos vietose;

12.6. dvijuosčių nendriadusių (*Graphoderus bilineatus*) buveinėse (Iešnalio ir Pakastuvos ežerai, Užpelkių telmologinis draustinis):

12.6.1. draudžiama naudoti pesticidus ir trąšas arčiau kaip 100 metrų atstumu iki vandens telkinio;

12.6.2. draudžiama ardyti velėną (paklotę), viršutinį dirvožemio sluoksnį ir naikinti vandens augaliją vandens telkinių pakrančių apsaugos juostose;

12.7. ovaliųjų geldučių (*Unio crassus*) buveinėse (Babrungo ir Uošnos upių natūralios atkarpos) draudžiama tvenkti ir reguliuoti upes, išskyrus saugomų teritorijų planavimo dokumentuose numatytas hidrografinio tinklo ir hidrologinio režimo atkūrimo priemones;

12.8 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų, 7210 *Žemapelkių su šakotosiomis ratainytėmis, 7230 Šarmingų žemapelkių, dvilapių purvuolių (*Liparis loeselii*), žvilgančiųjų riestūnių (*Hamatocaulis vernicosus*), keturdančių suktenių (*Vertigo geyeri*), auksuotųjų šaškyčių (*euphydryas aurinia*) buveinėse:

12.8.1. draudžiama vykdyti veiklą, kuri pažeistų durpių klodą, terštų pelkę ir apypelkį, pažeistų hidrologinį pelkės režimą, išskyrus saugomų teritorijų planavimo dokumentuose numatytas priemones;

12.8.2. 100 metrų atstumu nuo pelkės, kurioje yra buveinė, draudžiama plynai kirsti apypelkio miškus neišalus gruntui;

12.8.3. į pelkes draudžiama išleisti nutekamuosius vandenį; nuleidžiant drenažo vandenį, turi būti įrengti šulinėliai – nusodintuvai likus ne mažiau kaip 5 m iki pelkės ribos;

12.8.4. negali būti statomi statiniai, nesusiję su buveinės išsaugojimo, tvarkymo ir priežiūros darbais;

12.8.5. skatinama ekstensyviai ganyti gyvulius pievose (1 hektaro plote – 0,5 sutartinio gyvulio);

12.8.6. skatinama šalinti savaime plintančią sumedėjusią augaliją ir nendres;

12.8.7. skatinama buveines šienauti mozaikiniu būdu vėlyvuoju laikotarpiu (po rugpjūčio 20 d.) saugomų teritorijų planavimo dokumentuose nustatytu intensyvumu;

12.8.8. skatinama auksuotosioms šaškytėms tinkamose buveinėse palikti 5-25 cm aukščio kupstus;

12.9. mažųjų varpenių (*Botrychium simplex*) buveinėje:

12.9.1. draudžiama suarti ir tręšti dirvą;

12.9.2. skatinama šalinti savaime plintančią sumedėjusią augaliją, šienauti rankiniu būdu arba ekstensyviai ganyti gyvulius;

12.10. *6230 *Rūšių turtingų briedgaurnų, 6410 Melvenynų, 6450 Aliuvinių pievų, 6510 Šienaujamų mezofitų pievų* buveinėse laikomasi pievų ir didžiųjų auksinukų (*Lycaena dispar*) apsaugos reikalavimų:

12.10.1. draudžiama suarti ar kitaip keisti natūralias pievas, įsėti kultūrinės žolės, tręšti, kalkinti dirvožemį;

12.10.2. draudžiama naudoti trąšas ir pesticidus arčiau kaip 200 metrų iki buveinės;

12.10.3. skatinama šienauti, ganyti gyvulius, reguliuoti savaiminį medžių ir krūmų plitimą;

12.11. europinės svarbos miško buveinių teritorijose ūkininkaujama laikantis *9010 *Vakarų taigos, 9020 *Plačialapių ir mišriųjų miškų, 9050 Žolių turtingų eglynų, 9080 *Pelkėtų lapuočių miškų, 91D0 *Pelkinių miškų, 91E0 *Aliuvinių miškų* buveinių apsaugos ir tvarkymo reikalavimų:

12.11.1. draudžiama ardyti miško paklotę, žolių, samanų, kerpių ar krūmokšnių dangą (reikalavimas netaikomas, jeigu miško paklotės suardymo neįmanoma išvengti vykdant leistiną medienos ruošą), išskyrus saugomų teritorijų planavimo dokumentuose numatytus atvejus;

12.11.2. draudžiama eksploatuoti naudingąsias iškasenas;

12.11.3. draudžiama tręšti;

12.11.4. skatinama nenaudoti pesticidų;

12.11.5. skatinamos priemonės, skirtos būdingai medynų rūšinei sudėčiai ir medynų vertikaliajai struktūrai palaikyti;

12.11.6. *9010 *Vakarų taigos buveinėse* draudžiama šalinti buveinėse susidarančią negyvą medieną, vykdyti miško kirtimus, išskyrus specialiuosius kirtimus, siekiant sukurti įvairiamžį, būdingos rūšinės sudėties ir vertikaliosios struktūros medyną, draudžiama sodinti mišką išdegusiose arba gaisrų pažeistose vietose, mechaniškai ruošti kirtaviečių ir gaisraviečių dirvožemį;

12.11.7. *9020 *Plačialapių ir mišriųjų miškų* buveinėse draudžiama vykdyti miško kirtimus, išskyrus specialiuosius kirtimus, siekiant formuoti ir palaikyti įvairiamžį, būdingos rūšinės sudėties ir vertikaliosios struktūros medyną bei šalinti egles, draudžiama kirsti brandžius plačialapių rūšių medžius, šalinti buveinėse susidarančią negyvą (stambesnę kaip 30 cm skersmens) medieną;

12.11.8. 9050 *Žolių turtingų eglynų*, 9080 **Pelkėtų lapuočių miškų*, 91D0 **Pelkinių miškų*, 91E0 **Aliuvinių miškų* buveinėse draudžiama vykdyti miško kirtimus, išskyrus specialiuosius kirtimus, siekiant formuoti ir palaikyti įvairiamžius, būdingos rūšinės sudėties ir vertikaliosios struktūros medynus bei sanitarinius kirtimus 9050 *Žolių turtingų eglynų* buveinėse, jeigu kyla masinio ligų ir kenkėjų išplitimo grėsmė.

13. Paukščių ir buveinių apsaugai svarbios teritorijos „Žemaitijos nacionalinis parkas“ ribos turi būti pakoreguotos, nustatant, kad jos apima Nacionalinio parko teritoriją, išskyrus Žemaičių Kalvarijos ir Platelių urbanistinius draustinius, rekreacinio ir gyvenamojo funkcinio prioriteto zonas bei gyvenamąsias kraštovaizdžio tvarkymo zonas.

14. Siekiant išsaugoti Europos Bendrijos svarbos buveines ir rūšis, numatoma atlikti europinės svarbos buveinių, rūšių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų kartografavimą ir būklės įvertinimą visoje Nacionalinio parko teritorijoje, nustatčius poreikį parengti gamtotvarkos planus saugomų vertybių geros būklės palaikymui.

15. Siekiant atkurti pažeistus ar sunaikintus gamtos objektus bei kompleksus, numatoma:

15.1. renatūralizuoti Platelių ežero hidrologinį režimą, pagal parengtą ir patvirtintą techninį projektą rekonstruojant Babrungo ištakose įrengtą užtvanką;

15.2. renatūralizuoti sureguliuotą Babrungo aukštupio atkarpą iki Babrungėnų malūno, panaudojant išlikusias senvages;

15.3. renatūralizuoti Juodupio botaninio draustinio hidrografinį tinklą, vandentėkmės paliekant savaiminei renatūralizacijai;

15.4. siekti renatūralizuoti pažeistus (dalinai nusiausintus) Ertenio, Dvarlaukio, Užpelkių, Paparčių ir kitus pelkinius kompleksus, pirmiausia parengiant šių pelkių renatūralizavimo galimybių studijas, o po to pagal studijų išvadas rengiant ir įgyvendinant pelkių atkūrimo projektus;

15.5. rekultivuoti buvusių karjerų teritorijas, užsodinant mišku arba pritaikant visuomenės poreikiams;

15.6. likviduoti apleistų gamybinių kompleksų ir bešeimininkių pastatų liekanas.

16. Siekiant apsaugoti šlaitus nuo ardymo, rekomenduojama:

16.1. nenaikinti augalinės dangos šlaituose ar taikyti kitas specialias šlaitų sutvirtinimo priemones;

16.2. statesniuose šlaituose atsisakyti intensyvaus ūkinio naudojimo, ypač arimo, paliekant nuolatinę augalijos (daugiamečių žolių ar miško) dangą;

16.3. nepažeisti augalinės dangos raguvų šlaituose bei aplinkoje, nenaudoti raguvų paviršiniam vandeniui nuleisti;

16.4. nevykdyti inžinerinių, statybos darbų šlaitų viršuje, nedidinti apkrovos viršutinėje šlaito dalyje ją užstatant, nekeisti šlaitų profilių;

16.5. nedidinti vandens prietakos šlaituose, intensyviai drėkinant viršutinę šlaito dalį ar nuvedant paviršinį nuotėkį į šlaitą.

17. Siekiant išsaugoti Platelių ežero povandeninį geologinį paveldą, numatoma:

17.1. siūlyti skelbti gamtos paveldo objektais Platelių ežero povandenines gitijos atodangas bei gitijos ekstruzijas (išspaudas);

17.2. skatinti tolimesnius gytijos radimviečių bei ekstruzinių darinių tyrimus;

17.3. riboti povandeninio geologinio paveldo objektų lankymą. Siekiant kontroliuoti povandeninį nardymą Platelių ežere, numatoma parengti specialias taisykles. Nardytojai turi būti registruojami ir instruktuojami, susipažinti su nardymo taisyklėmis ir įsipareigoti jų laikytis. Neturint atitinkamo leidimo draudžiama rinkti ar judinti ežero dugne esančius objektus.

IV. KULTŪROS PAVELDO APSAUGOS KRYPTYS IR PRIEMONĖS

18. Nacionalinio parko kultūros paveldo apsauga vystoma remiantis šiomis nuostatomis:

18.1. išsaugoti vertingąsias savybes autentiškoje aplinkoje ir užtikrinti kultūrinių raiškų bei tradicijų perdavimą ateinančioms kartoms;

18.2. siekti atkurti sunykusius vertybių elementus ar savybės, atgaivinti istorines tradicijas;

18.3. vykdant taikomuosius mokslinius tyrimus ir tvarkybos programas, sukurti optimalias sąlygas vertybių pažinimui moksliniais, visuomenės ir kultūrinio turizmo tikslais.

19. Nacionalinio parko kultūros paveldo vertybių apsaugos kryptys yra šios:

19.1. kultūros vertybių išsaugojimas vietoje;

19.2. kultūros vertybių stebėseną;

19.3. kultūros vertybių inventorizacija;

19.4. sunykusių kultūros vertybių vertingųjų savybių atkūrimas;

19.5. kultūros vertybių perkėlimas į muziejus;

19.6. kultūros vertybių tvarkyba.

20. Pagrindinė nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių apsaugos kryptis yra išsaugojimas vietoje, ypatingą dėmesį kreipiant į apsaugą nuo vizualinės taršos, ryšio su aplinka išsaugojimą ir stiprinimą bei pritaikymą lankymui. Vystant kultūros paveldo eksponavimą, artimiausioje perspektyvoje prioritetas teikiamas unikalaus Gegrėnų archeologinio komplekso sutvarkymui bei pritaikymui lankyti.

21. Nacionalinio parko direkcija vykdo parko teritorijoje ir buferinės apsaugos zonoje esančių kultūros paveldo vertybių stebėseną, t. y. periodinį kultūros vertybių ir vietovių būklės ir jos kitimo stebėjimą, fiksavimą, vertingąsias savybes naikinančių ar žalojančių poveikių vertinimą, apibendrinimą ir prognozavimą. Apie neigiamas tendencijas ir pažaidas informuojama Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos bei Kultūros paveldo departamentas arba jo teritorinis padalinys.

22. Nacionalinio parko kultūros paveldas dar nėra pakankamai ištirtas. Todėl Nacionalinio parko direkcija vykdo nuolatinę kultūros vertybių apskaitą (inventorizaciją), siekiant išsiaiškinti kiek ir kokių kultūros paveldo objektų yra Nacionalinio parko teritorijoje, kuriems iš jų būtini tolimesni tyrimai ir apsaugos priemonės, o kuriuos pakanka fiksuoti. Šioje kryptyje visų pirma numatoma vystyti archeologinio, povandeninio, mitologinio, etnokultūrinio, architektūrinio, inžinerinio, istorinio ir dailės paveldo vertybių inventorizaciją bei tyrimus:

22.1. archeologijos paveldo srityje prioritetas teikiamas atviro tipo ir įtvirtintų senovės gyvenviečių (ypač akmens amžiaus ir ankstyvųjų metalų laikotarpio), laidojimo vietų (pilkapių ir plokštinių kapinynų), kaimaviečių ir dvarviečių paieškai;

22.2. povandeninio paveldo tyrimai yra dar sąlyginai nauja sritis kuriai reikia skirti ypatingą ir neatidėliotiną dėmesį, siekiant išvengti vertybių sunaikinimo, apgadinimo ar netgi savavališko išvežimo esant mažai kontroliuojamam nardymui Platelių ežere. Daugelyje Platelių ežero vietų yra tikimybė rasti iki šiol nežinomų įvairių laikotarpių bei pobūdžio povandeninio paveldo objektų (pavyzdžiui, nuskendusius transporto ir žvejybos priemonių), konstrukcijų, akmens ar medžio struktūrų liekanų;

22.3. itin gausiai reprezentuojamo mitologinio paveldo srityje turi būti tęsiama archyvinėje medžiagoje ir publikacijose paminėtų, iki šiol nelokalizuotų šventviečių (alkakalnių, mitologinių akmenų, šaltinių, daubų ir kt.) paieška;

22.4. kol kas Nacionalinio parko teritorijoje yra fiksuota nedaug etnokultūrinio paveldo vertybių, todėl etnokultūrinio paveldo tyrimai laikomi prioritetais. Būtina inventorizuoti senąsias tradicines sodybas, jų statinius ir želdinius, o atrinktoms autentiškiausioms sodyboms, išsaugojusioms daugiausiai etnoarchitektūros bruožų ir skirtingos funkcijos statinių, siūlyti suteikti teisinę apsaugą;

22.5. architektūros paveldo inventorizavimo srityje prioritetas teikiamas miesteliams ir kaimams, pirmiausiai Plateliams, Žemaičių Kalvarijai ir Beržorui. Juose gausu autentiškas detales išsaugojusių pastatų, kurių vertingąsias savybes būtina užfiksuoti, vertingiausių pastatus ir statinių kompleksus siūlyti įrašyti į Kultūros vertybių registrą;

22.6. inžinierinio paveldo srityje prioritetas skiriamas seniesiems keliams. Jų tinklo pažinimas tebėra pradinėje stadijoje. Tikėtina, kad mišku apaugusios Nacionalinio parko teritorijos dalies žvalgymai pateiks eilę naujų duomenų tiek apie senuosius kelius, tiek apie istorinės žemėvaldos ženklus (kapčius, ežias ir kt.);

22.7. želdynų paveldo srityje prioritetas teikiamas senųjų sodybų želdiniams;

22.8. istorinio paveldo tyrimų srityje didžiausias dėmesys turi būti skirtas senosioms kaimų kapinėms ir Laisvės kovų laikotarpio paveldui. Senosios kaimų kapinės, kurių ištakos daugeliu atvejų siekia XVI–XVIII a., yra labai vertingas regiono istorijos paminklas. Sprendžiant iš pavadinimų (Švedkapiai, Markapiai ir pan.), šios laidojimo vietos mena 1655 m. švedų kariuomenės įsiveržimą ir po jo sekusią krašto okupaciją, XVIII a. pradžioje siautėjusio maro aukas. Detalus inventorizavimas leis pažvelgti į kaimo kapinių topografijos, naudojimo ir tarpusavio sąveikos tendencijas. Lietuvos laisvės kovos laikotarpis nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos 1944 m. iki 1952 m., kuomet Paburgėje žuvo Alkos rinktinės vadas S. Bedaukis, iki šiol menkai pažįstamas ir suprastas. Teisinė apsauga nesuteikta nė vienam iš 22 užregistruotų istorijos paveldo objektų – Lietuvos partizanų ir jų rėmėjų žūties, stovyklų ir bunkerių vietų, kapų. Jų skaičius, be jokios abejonės, yra kelis kartus didesnis. Būtina tęsti ir kitų XIX–XX a. istorijos įvykių ir procesų, pvz., 1863 m. sukilimą, draudžiamos lietuviškos spaudos ir kt., menančių vietų paiešką;

22.9. dailės paveldo vertybių srityje būtina neatidėliojant atlikti nuodugnią mažosios architektūros statinių (kryžių, koplytstulpių, stogastulpių) ir jų priklausinių (kryželių-viršūnių, statulėlių ir kt.) inventorizaciją, nedarant jokio išankstinio skirtumo tarp Kultūros vertybių registre figūruojančių ir teisinės apsaugos neturinčių objektų.

23. Sunykusių kultūros paveldo vertybių vertingųjų savybių atkūrimas yra sudėtinga ir didelių sąnaudų reikalaujanti apsaugos kryptis. Atkūrimo darbai privalo būti pagrįsti išsamiais istorinių šaltinių ir fizinių tyrimų duomenimis. Svarbių tautinei savimonei ir

kultūros paveldo puoselėjimui vertybių atkūrimui turėtų pritarti visuomenės atstovai, atsakingos valstybės institucijos. Atkūrimo programos gali būti planuojamos ir vykdomos ypatingą pažintinę svarbą turinčių archeologijos, mitologijos, architektūros, inžinierinio, želdynų paveldo, istorijos, memorialinių, dailės vertybių atvejais. Pirmasis darbas šioje kryptyje – parengti sunykusių Platelių dvaro sodybos elementų (rūmų, ledainės, kalvės ir oranžerijos) ir Stirbaičių kaime esančios etnokultūrinės sodybos atkūrimo projektus.

24. Nesant galimybių išsaugoti vietoje (autentiškoje aplinkoje), taip pat siekiant plėtoti kultūros paveldo eksponavimą visuomenei, galimas kultūros vertybių perkėlimas į muziejus. Būtina aktyviai ieškoti ir rinkti eksponatus, stiprinti Nacionalinio parko direkcijos žinioje esantį muziejų, bendradarbiauti su kitais krašto muziejais ir ekspozicijomis. Atskiras dėmesys kreiptinas į istorines nuotraukas, dokumentus, taip pat audinius, senąsias žvejybos priemones, kitus etninės kultūros charakterį atskleidžiančius eksponatus. Vystant kultūros paveldo muziejinį eksponavimą rekomenduojama įkurti knygnešystės muziejų Vilkų kaime išlikusioje istorinėje knygnešių sodyboje.

25. Kultūros paveldo vertybės tvarkomos atsižvelgiant į taikomą apsaugos režimą, naudojimo bei pritaikymo lankymui galimybes. Siekiant išsaugoti kultūros paveldo vertybes, atliekami įstatymų numatyta tvarka suplanuoti ir suderinti tvarkybos darbai: taikomasis tyrimas, remontas, avarijos grėsmės pašalinimas, konservavimas, pritaikymas, restauravimas, atkūrimas.

26. Saugomos archeologinio, mitologinio ir povandeninio paveldo vertybės – piliakalniai, piliavietės, senovės gyvenvietės, alkakalniai, kapinynai ir kt. – tvarkomos taikant griežtos apsaugos režimą (KOn), realizuojant apsaugą mokslinio pažinimo tikslais (Nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių apsaugos įstatymo 4 straipsnio 2.1 punktą). Šių vertybių naudojimas apribojamas išimtinai pažintiniu lankymu bei visuomeniniais renginiais:

26.1. pritaikant archeologines ir mitologines vertybes lankymui, tvarkomi želdiniai, gali būti atliekami kraštovaizdžio kirtimai, įrengiamos saugų ir vertybei nežalingą lankymą užtikrinančios priemonės: laiptai, takai, apžvalgos aikštelės, atokvėpio vietos;

26.2. automobilių stovėjimo aikštelės įrengiamos už vertybės teritorijos ribų;

26.3. tenkinant visuomenės poreikius, piliakalnių ir alkakalnių aikštelėse gali būti išplūkiamas iki 1 m skersmens, apie 20 cm storio molio padas. Apdėjus jį akmenimis ir taip neutralizavus neigiamą poveikį kultūriniam sluoksniui bei supančiai aplinkai, valstybinių ir religinių švenčių metu čia gali būti kūrenama ugnis;

26.4. siekiant išsaugoti povandeninį Platelių ežero paveldą, turi būti kontroliuojamas lieptų, prieplaukų ir paplūdimių įrengimas, Platelių ežero dugno valymas ar užpylimas. Prieš tokius darbus rekomenduojama atlikti povandeninius archeologinius tyrinėjimus. Taip pat turi būti reguliuojamas pašalinių objektų palikimas ežero dugne. Siekiant kontroliuoti povandeninį nardymą Platelių ežere, numatoma parengti specialias taisykles. Nardytojai turi būti registruojami ir instruktuojami, susipažinti su nardymo taisyklėmis ir išipareigoti jų laikytis. Neturint atitinkamo leidimo draudžiama rinkti ar judinti ežero dugne esančius objektus.

27. Saugomos (etno)architektūrinio, inžinierinio ir želdynų paveldo vertybės – Platelių dvaro sodyba, etnoarchitektūrinės sodybos ir jų elementai, parkai ir etnokultūrinių sodybų želdiniai, architektūriniu požiūriu vertingi statiniai ir statinių kompleksai, vandens malūnai, senkelių atkarpos – tvarkomos taikant reguliuojamos apsaugos (KOr) režimą, realizuojant apsaugą viešojo pažinimo ir naudojimo tikslais (Nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių apsaugos įstatymo 4 straipsnio 2.2 punktą). Šiose vertybėse atliekami būtini,

įstatymų numatyta tvarka suplanuoti ir suderinti restauravimo, atkūrimo ir (arba) tvarkymo darbai, vertybės pritaikomos visuomenės poreikiams, visų pirma pažintiniam lankymui.

28. Saugomos istorinio ir memorialinio paveldo vertybės – kapai, paminklai, senosios kaimų kapinės, memorialinės sodybos ir jų vietos, mūšių ir žūties vietos – tvarkomos taikant griežtos apsaugos režimą (KOn), realizuojant apsaugą viešosios pagarbos tikslais (Nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių apsaugos įstatymo 4 straipsnio 2.3 punktą). Šiose vertybėse:

28.1. tvarkomi želdynai, kuriama ir (arba) plėtojama pažintiniam lankymui būtina infrastruktūra;

28.2. atsižvelgiant į visuomenės poreikius, gali būti atliekami atitinkamais projektais pagrįsti istorijos vertybių moksliniai ir moksliniai taikomieji tyrimai, atkūrimo darbai.

29. Urbanistinio paveldo vertybės tvarkomos taikant kraštovaizdį išsaugančiojo tvarkymo (GEk) režimą. Šio režimo gyvenvietėse ar jų dalyse (Plateliai, Žemaičių Kalvarija, Beržoras) gali būti rekonstruojamos gatvės, išlaikant jų urbanistinę struktūrą, ir įrengiami komunaliniai inžineriniai tinklai (elektros linijos, vandentiekis ir kita) pagal parengtus ir nustatytą tvarka patvirtintus projektus. Žemės sklypų savininkai, nuomininkai ir naudotojai, įrengdami statiniuose inžinerines sistemas (šildymo, vandentiekio, nuotekų valymo, dujų, elektros ir kitas) ir tvarkydami sodybų aplinką, turi išsaugoti esamą pastatų fasadų architektūrą bei esamą pastatų išsidėstymo struktūrą.

30. Saugomos nekilnojamosios dailės vertybės – kryžiai, koplytstulpiai, stogastulpiai, Žemaičių Kalvarijos ir Beržoro kalvarijos – tvarkomi taikant reguliuojamos apsaugos režimą (KOr), realizuojant apsaugą viešojo pažinimo ir naudojimo tikslais (Nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių apsaugos įstatymo 4 straipsnio 2.2 punktą). Šioje vertybių grupėje:

30.1. kuriama ir (arba) plėtojama pažintiniam lankymui būtina infrastruktūra;

30.2. tęsiami Nacionalinio parko direktcijos iniciatyva pradėti mažosios architektūros – kryžių, koplytėlių ir koplytstulpių – restauravimo, atkūrimo ir (arba) tvarkymo darbai.

31. Nematerialaus paveldo apsaugos srityje prioritetą teikiamas senųjų amatų bei verslų, visų pirma tradicinės žemdirbystės, vietos tradicijų, kulinarinio paveldo, smulkiųjų vietovardžių ir vandenvardžių išsaugojimui ir gaivinimui. Pirmaeilis uždavinys šioje srityje – Platelių ežero vietovardžių tyrimas, norminimas ir grąžinimas į vartoseną. Platelių ežero dalių – įlankų, sąsmakų, gelmių, seklių, valksmų, pusiasalių ir kranto atkarpų – pavadinimų žemėlapių sudarymas XVI–XXI a. šaltinių pagrindu, istorinių pavadinimų formų atkūrimas yra neatidėliotina užduotis. Šis unikalus klodas, kuriame slypi senųjų žmogaus ir ežero ryšių atspindžiai, turi būti eksponuojamas, įtrauktas į edukacines ir kūrybines veiklas.

32. Remiantis atlikta Nacionalinio parko kultūros paveldo vertybių analize numatoma inicijuoti atskirų kultūros vertybių ištyrimo, vertingųjų savybių ir teritorijų ribų patikslinimo darbus bei atitinkamo vertei specialaus apsaugos statuso suteikimą.

V. KRAŠTOVAIZDŽIO APSAUGOS KRYPTYS

33. Nacionalinio parko kraštovaizdžio apsaugos kryptys yra šios:

33.1. kraštovaizdžio tyrimai, kraštovaizdžio vertybių ir vertingų kraštovaizdžio arealų inventorizacija;

- 33.2. kraštovaizdžio kaitos stebėseną;
- 33.3. tradicinio kraštovaizdžio ir jo elementų išsaugojimas ir atkūrimas;
- 33.4. kraštovaizdžio raiškumo ir estetiškos vertės išsaugojimas bei didinimas;
- 33.5. atvirų kraštovaizdžio erdvių išsaugojimas, visų pirma kraštovaizdžio draustiniuose.

34. Nacionalinio parko tradicinio kraštovaizdžio svarbiausios struktūros ir elementai yra šie:

- 34.1. mozaikiška, gamtines sąlygas atitinkanti žemėnaudos struktūra bei tradicinės ekstensyvos žemėnaudos suformuoti žemėveiksliai;
- 34.2. Žemaičių Kalvarijos ir Platelių miestelių, Beržoro ir Godelių kaimų istoriškai susiformavusi urbanistinė struktūra;
- 34.3. senųjų kelių tinklas ir jo išlikę fragmentai;
- 34.4. senosios sodybos, jų išplanavimas ir etnoarchitektūriniai elementai;
- 34.5. atskiri tradicinio kraštovaizdžio elementai – gamtos ir kultūros paveldo objektai, natūralūs hidrografinio tinklo elementai, pavieniai medžiai, kryžiai, stogastulpiai, koplytstulpiai, akmenys, žemėvaldos ir žemėnaudos ribos ir kita.

35. Siekiant išsaugoti ir puoselėti nacionalinio parko kraštovaizdį, numatoma parengti Nacionalinio parko kraštovaizdžio vertybių studiją ir kraštovaizdžio tvarkymo planą.

36. Vystant Nacionalinio parko kraštovaizdžio kaitos stebėseną pagrindinį dėmesį rekomenduojama skirti žemės naudojimo ir žemėveikslų struktūros pokyčiams.

VI. REKREACINIO NAUDOJIMO PLĖTROS KRYPTYS IR PRIEMONĖS

37. Nacionalinio parko rekreacinio naudojimo plėtros kryptys yra šios:

37.1. pažintinio turizmo vystymas, projektuojant ir įrengiant pažintinio turizmo trasas ir specializuotus mokomuosius takus, integruojant į pažintinio turizmo maršrutus už nacionalinio parko ribų esančias vertybes, teikiant turizmo informacijos, gido, ekskursijų vadovo, inventoriaus nuomos paslaugas, pritaikant lankymui gamtos ir kultūros paveldo vertybes;

37.2. poilsavimo vystymas, plėtojant esamas bei įrengiant naujas poilsio vietas Tvarkymo plane numatytose vietose ir teritorijose, skatinant kaimo turizmo paslaugų plėtrą;

37.3. rekreacinio sezono ilginimas, skatinant žiemos rekreacijos plėtrą (žiema dviratinkų bei pėsčiųjų trasos ir jų įranga gali būti naudojamos slidininkų turizmui);

37.4. rekreacijos galimybių įvairovės didinimas, skatinant įvairių su Nacionalinio parko tikslais suderinamų turizmo rūšių (pavyzdžiui, žirginio ir sportinio turizmo) plėtrą;

37.5 Nacionalinio parko informacinės sistemos vystymas bei Nacionalinio parko, jo vertybių ir rekreacijos galimybių reklamavimas leidiniuose, žiniasklaidos priemonėse ir žiniatinklyje vietiniu, regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu mastu;

37.6. socialinės ir ekonominės rekreacinės aplinkos gerinimas, šviečiant Nacionalinio parko gyventojus aplinkosaugos, krašto istorijos klausimais, skatinant etnokultūrinių

tradicijų, verslų ir amatų išsaugojimą, gaivinimą ir eksponavimą, apgyvendinimo, maitinimo, mažmeninės prekybos bei rekreacinių paslaugų plėtrą.

38. Rekreacinis naudojimas Nacionaliniame parke vystomas laikantis šių nuostatų:

38.1. prioritetinės rekreacijos rūšys Nacionaliniame parke yra pažintinis turizmas ir poilsivimas tam skirtose vietose bei teritorijose;

38.2. pagrindinis vystytinas rekreacinio aptarnavimo centras Nacionaliniame parke yra Platelių miestelis, kuriame skatinama aptarnavimo paslaugų plėtra;

38.3. konservacinio prioriteto zonose vystomas pažintinis turizmas ir mokomasis lankymas – įrengiamos turizmo trasos, pažintiniai ir mokomieji takai, stovėjimo ir atokvėpio vietos, privažiavimai ir priėjimai prie lankomų objektų, apžvalgos aikštelės, informaciniai standai ir rodyklės;

38.4. intensyvaus pritaikymo poilsio vietos ir kompleksai – poilsiavietės, stovyklavietės, kempingai, poilsio kompleksai – gali būti įrengiami tik Tvarkymo plane numatytose vietose ir teritorijose;

38.5. automobilių stovėjimo aikštelės, atokvėpio vietos, apžvalgos aikštelės ir informaciniai standai esant poreikiui gali būti įrengiami prie turizmo trasų ir lankomų objektų Tvarkymo plane nenumatytose vietose;

38.6. išdėstant rekreacinę infrastruktūrą vandens telkinių pakrantėse turi būti racionaliai išnaudojama teritorija, atsižvelgiama į atstumus nuo vandens telkinio, vandens telkinio apsaugos juostos ribas bei pakrantės reljefą. Vandens telkinio pakrantėje įrengiamos maudyklės, paplūdimiai, priplaukos ir lieptai, toliau įrengiamos žaidimų aikštelės, o apgyvendinimui skirtos vietos (aikštelės palapinėms ir mobiliesiems nameliams), rekreaciniai pastatai, sanitariniai mazgai ir automobilių stovėjimo aikštelės įrengiamos atokiau nuo vandens telkinio;

38.7. įrengiant ir rekonstruojant rekreacinę infrastruktūrą, pritaikant sodybas kaimo turizmui, tvarkant bei pritaikant rekreacines teritorijas turi būti laikomasi Nacionalinio parko apsaugos reglamento reikalavimų;

38.8. ypatingas dėmesys skiriamas rekreacinių išteklių išsaugojimui ir gausinimui – rekreaciniai ištekliai turi būti naudojami taip, kad nenukentėtų, neblogėtų jų kokybė.

39. Siekiant reguliuoti rekreacinių išteklių naudojimą ir rekreacinės infrastruktūros išdėstymą, subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos (NRn) ir urbanizuojamos rekreacinės aplinkos (NRu) kraštovaizdžio tvarkymo zonose išskiriamos šios pozonės (pagal pritaikymo intensyvumą – nuo mažiausio iki didžiausio):

39.1. trumpalaikio poilsio teritorijų (NRn1) pozonė – tai trumpalaikiam poilsiui be nakvynės skirta teritorija, kurioje gali būti įrengiamos poilsiavietės, atokvėpio vietos, maudyklės, paplūdimiai, apžvalgos aikštelės su reikiama įranga: automobilių stovėjimo aikštelėmis, laužavietėmis, žaidimų aikštelėmis, mažaisiais kraštovaizdžio architektūros statiniais, apžvalgos bokšteliais; sudaromos sąlygos higienos poreikiams tenkinti, atliekoms surinkti, poilsiui organizuoti.

39.2. ekstensyvaus pritaikymo stovyklaviečių pozonė (NRn2) – tai poilsiui su nakvyne palapinėse skirta teritorija, kurioje gali būti įrengiami mažieji kraštovaizdžio architektūros statiniai, automobilių stovėjimo aikštelė, laužavietės, maudyklės, sudaromos sąlygos higienos poreikiams tenkinti, atliekoms surinkti, poilsiui organizuoti.

39.3. intensyvaus pritaikymo stovyklaviečių (turistinių stovyklų) pozonė (NRu1) – tai specialiai įrengta teritorija, kurioje sudarytos sąlygos trumpalaikiam poilsiui ir nakvynei, tam

tiksliui nuomojant palapines, laikinus ar mobilius namelius arba skiriant vietą (aikštelę) turistui individualiai priemonei (palapinei, mobiliam nameliui, transporto priemonei) pastatyti, taip pat sudarytos sąlygos higienos bei maitinimo poreikiams tenkinti bei aktyviam poilsiui organizuoti. Stovyklavietėje sudaromos sąlygos naudotis elektros energija ir geriamu vandeniu, įrengiami aptarnavimo ir pagalbinių pastatai (administravimo, higienos poreikių tenkinimo, maisto ruošimo patalpos), žaidimų aikštelės, maudyklės, poilsio vietės ir kita reikalinga infrastruktūra, vadovaujantis turistinės stovyklos paslaugos teikimo reikalavimais.

39.4. kempingų pozonė (NRu2) – tai specialiai įrengta teritorija, kurioje sudarytos sąlygos trumpalaikiam ir ilgalaikiam poilsiui bei nakvynei, pagal kempingų klasifikavimo reikalavimus.

39.5. rekreacinių pastatų ir kompleksų pozonėje (NRu3) gali būti statomi poilsio paskirties pastatai ir jų grupės, kuriuose teikiamos apgyvendinimo paslaugos (poilsio namai, viešbučiai, turizmo centrai ir bazės, jachtklubai, nakvynės namai, moteliai, svečių namai, vasarnamiai), maitinimo paslaugos ir gydymo paskirties pastatai (sanatorijos, sveikatingumo kompleksai).

40. Intensyvesnio rekreacinio pritaikymo pozonėse gali būti įrengiama mažesnio intensyvumo pozonėse numatyta rekreacinė infrastruktūra ir paslaugos.

41. Subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos kraštovaizdžio tvarkymo zonoje bei Tvarkymo plano brėžinyje pažymėtose poilsio vietėse ir ekstensyvaus pritaikymo stovyklavietėse vandens tiekimo, nuotekų šalinimo tinklai neplanuojami.

42. Ekstensyvaus pritaikymo rekreacinių agrarinių teritorijų (ŽRe) kraštovaizdžio tvarkymo zonoje esančios kaimo turizmo sodybos gali teikti turistinės stovyklos paslaugą.

43. Formuojama ir vystoma Nacionalinio parko pažintinio turizmo trasų sistema, kurią sudaro įvairaus dydžio ir pobūdžio pažintinio turizmo maršrutai:

43.1. tranzitiniai automobilių ir dviračių turizmo maršrutai (Palanga – Kretinga – Plungė – Plateliai – Salantai – Modėdis, Plungė – Plateliai – Pučkoriai – Žemaičių Kalvarija – Alsėdžiai, Plungė – Plateliai – Barstyčiai – Žemaičių Kalvarija – Seda);

43.2 reprezentacinis Nacionalinio parko autoturizmo maršrutas;

43.3. dviračių turizmo maršrutai:

43.3.1. dviračių turizmo maršrutas apie Platelių ežerą;

43.3.2. dviračių turizmo maršruto iš Plungės į Žemaičių Kalvariją atkarpa (šio maršruto įrengimui panaudojamos išlikusios senkelio atkarpos);

43.4. pėsčiųjų pažintiniai ir mokomieji takai:

43.4.1. Platelių pažintinis takas;

43.4.2. Šeirės pažintinis takas;

43.4.3. Plokštinės pažintinis takas;

43.4.4. Paplatelės pažintinis takas;

43.4.5. Mikytų pažintinis takas.

VII. GYVENVIEČIŲ IR INFRASTRUKTŪROS PLĖTROS KRYPTYS

44. Pagrindinis gyvenviečių ir infrastruktūros plėtros Nacionaliniame parke principas – kompaktiškų gyvenviečių renovacija ir infrastruktūros tobulinimas, siekiant geriau patenkinti vietos gyventojų ir lankytojų reikmes.

45. Skatinama įrengti šiuolaikinį technologijos lygį atitinkančius inžinerinius tinklus ir gerinti kelių, gatvių bei aikščių dangas kompaktiškose Nacionalinio parko gyvenvietėse, likusioje teritorijoje pirmenybė teikiama individualioms vandens tiekimo bei nuotekų utilizavimo sistemoms. Prioritetas teikiamas inžinerinei įrangai, kuo mažiau keičiančiai tradicinį gyvenvietės vaizdą bei kraštovaizdžio pobūdį. Naujas elektros linijas rekomenduojama tiesti po žeme.

46. Gyvenviečių plėtra ir užstatymo sutankinimas galimas bendrojo tvarkymo (GŪi, GŪe) ir apsauginių (GAe) gyvenviečių kraštovaizdžio tvarkymo zonose, laikantis saugomų teritorijų tipinių apsaugos reglamentų bei Nacionalinio parko apsaugos reglamento reikalavimų.

47. Nacionalinio parko teritorijoje leidžiama atkurti buvusias sodybas, kurios yra užfiksuotos XIX a. pab. – XX a. dokumentuose bei topografiniuose žemėlapiuose, jeigu atkūrimas nepažeidžia saugomų gamtos ir kultūros paveldo vertybių, galiojančių įstatymų bei kitų teisės aktų nuostatų.

48. Tvarkant Nacionalinio parko kelius pirmenybė teikiama Tvarkymo plane numatomų pažintinio turizmo trasų bei privažiavimų prie lankomų objektų įrengimui.

49. Rekonstruojant esamus bei statant naujus statinius (taip pat ir mažuosius kraštovaizdžio architektūros statinius), įrengiant bei rekonstruojant inžinerinės ir rekreacinės infrastruktūros objektus, elektros perdavimo linijas, reklaminius bei informacinius skydus ir standus privaloma laikytis Nacionalinio parko apsaugos reglamento reikalavimų.

VIII. ŽEMĖS NUOSAVYBĖS, TIKSLINĖS PASKIRTIES IR NAUDMENŲ KEITIMO POREIKIAI IR APRIBOJIMAI

50. Nacionalinio parko teritorijoje draudžiama grąžinti ar privatizuoti valstybės nuosavybėje esančius:

50.1. gamtos ir kultūros paveldo objektus ir kompleksus (išimtis taikoma urbanistinio, etnokultūrinio, architektūrinio, inžinerinio ir želdynų paveldo objektams, kurių apsauga derinama su ūkiniu naudojimu);

50.2. ekosistemų apsaugos miškus;

50.3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais išskirtas rekreaciniu, ekologiniu ir archeologiniu požiūriu vertingas teritorijas;

50.4. viešo naudojimo kelius bei kelius, kuriais numatomos pažintinio turizmo trasos.

51. Archeologinio paveldo objektų (piliakalnių, piliaviečių, alkakalnių, senovės gyvenviečių, kapinynų) teritorijose nustatytą miškų ūkio tikslinę žemės paskirtį

rekomenduojama keisti į konservacinę tikslinę žemės paskirtį, kadangi šios kultūros vertybės turi būti tvarkomos vadovaujantis kultūros paveldo apsaugos, o ne miškininkystės interesais.

52. Draudžiama keisti žemės tikslinę paskirtį, žemės naudojimo pobūdį ir naudmenų struktūrą, jeigu tai sunaikintų saugomas buveines ir augavietes, išskyrus atvejus, kai tai būtina gamtos ir kultūros paveldo objektų ir kompleksų apsaugai bei eksponavimui arba kitiems Nacionalinio parko tikslams įgyvendinti.

53. Nacionaliniame parke esančią laisvą žemės ūkio paskirties valstybinę žemę rekomenduojama nuomoti nustatčius specialiąsias žemės naudojimo sąlygas pagal buveinių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų apsaugos reikalavimus.

54. Numatoma išpirkti į Plokštinės gamtinio rezervato teritoriją patenkančio privataus žemės sklypo dalį (rytinėje pelkėtoje Endriuškaičių ež. paežerėje, išperkamas plotas 0,4 ha) bei į Rukundžių gamtinį rezervatą įsiterpiantį privatų žemės sklypą (1,1 ha).

55. Atsižvelgiant į Nacionalinio parko ir jo zonų ribų plano bei Tvarkymo plano sprendinius (Nacionalinio parko ir jo zonų ribas bei kraštovaizdžio tvarkymo zonas) numatoma pakoreguoti Nacionalinio parko miškų priskyrimą miškų grupėms, laikantis šių nuostatų:

55.1. Nacionalinio parko ir jo zonų ribų plane išskirtų gamtinių rezervatų teritorijose nustatoma rezervatinių miškų (I) grupė;

55.2. Nacionalinio parko ir jo zonų ribų plane išskirtose rekreacinio prioriteto zonose (išskyrus tas jų dalis, kurios Tvarkymo plane yra priskirtos ekosistemas saugančių miškų kraštovaizdžio tvarkymo zonoms) nustatoma rekreacinių miškų (IIB) grupė;

55.3. Tvarkymo plane išskirtose ekosistemas saugančių miškų (M(P)Ek, MEk, M(P)Er, MEr) kraštovaizdžio tvarkymo zonose nustatoma ekosistemų apsaugos miškų (IIA) grupė;

55.4. likusiose Nacionalinio parko teritorijose nustatoma apsauginių miškų (III) grupė.

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

56. Už Tvarkymo plane numatytų priemonių įgyvendinimo organizavimą atsakinga Nacionalinio parko direkcija, derinant ir vykdant darbus kartu su žemės sklypų savininkais ir naudotojais. Konkrečius veiksmus Tvarkymo plane numatytų priemonių įgyvendinimui Nacionalinio parko direkcija numato kiekvienais metais, atsižvelgdama į turimas lėšas, žmogiškuosius išteklius bei tvarkymo prioritetus.

SPRENDINIŲ POVEIKIO VERTINIMO ATASKAITA

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. liepos 16 d. Nr. 920 nutarimu „Dėl teritorijų planavimo dokumentų sprendinių poveikio vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 13-4228), buvo atliktas Žemaitijos nacionalinio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų plano bei Žemaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendinių poveikio vertinimas. Sprendinių poveikis buvo įvertintas šiais aspektais:

- poveikis teritorijos vystymo darnai ir planuojamai veiklos sričiai;
- poveikis ekonominei ir socialinei aplinkai;
- poveikis gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui.

Rengiant planavimo sprendinius laikytasi aplinkosauginių ir visuomeninių interesų prioriteto, siekiant, kad sprendinių įgyvendinimas gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui, gamtos ir kultūros paveldo vertybėms turėtų tik teigiamą poveikį. Be to, siekta sudaryti sąlygas ekonominei ir socialinei nacionalinio parko plėtrai. Derinant šiuos tikslus, eita kraštotvarkinio kompromiso keliu.

Vertinami šie sprendiniai:

- Žemaitijos nacionalinio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų plano sprendiniai: nacionalinio parko ribų, funkcinio zonavimo ir buferinės apsaugos zonos korektūra;
- Žemaitijos nacionalinio parko tvarkymo plano sprendiniai: gamtos, kultūros paveldo apsaugos, rekreacijos, gyvenviečių infrastruktūros plėtros kryptys ir apsaugos priemonių įtaka, kraštovaizdžio tvarkymo zonų reglamento poveikis;

Poveikis teritorijos vystymo darnai ir (ar) planuojamai veiklos sričiai. Įgyvendinus planavimo sprendinius, tikimasi, kad Žemaitijos nacionaliniame parke bus pasiekti šie tikslai: optimizuotos nacionalinio parko ir jo zonų ribos, numatyti teritorijos tvarkymo reglamentai, gamtos apsaugos, pažeistų gamtos kompleksų bei objektų atkūrimo, kultūros paveldo apsaugos, kraštovaizdžio apsaugos, gyvenviečių ir infrastruktūros plėtros kryptys ir priemonės, žemės tikslinės paskirties ir naudmenų transformavimo poreikiai bei apribojimai.

Žemaitijos nacionalinio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų plane numatyta nacionalinio parko ribų, jo funkcinio zonavimo ir buferinės apsaugos zonos korektūra. Atlikus išorinių nacionalinio parko ribų korektūrą, nacionalinio parko plotas nežymiai padidėjo (88 ha arba 0,4 %). Optimizavus nacionalinio parko funkcinį zonavimą, buvo atsisakyta ūkinio prioriteto zonų, padidėjo konservacinio prioriteto zonų plotas, smarkiai išaugo ekologinės apsaugos prioriteto zonų plotas, rekreacinio prioriteto zonų skaičius ir plotas, suformuota 10 naujų gyvenamojo prioriteto zonų. Buferinės apsaugos zonos plotas pasikeitė nežymiai. Prognozuojamas teigiamas, ilgalaikis šių sprendinių poveikis Žemaitijos nacionaliniame parke saugomoms vertybėms, rekreacinio naudojimo ir urbanistinei plėtrai. Padidintas dėmesys skirtas saugomos teritorijos pritaikymui gyventojų rekreaciniams poreikiams tenkinti, rekreacinės infrastruktūros, atitinkančios šiuolaikinius reikalavimus sukūrimas, užtikrinant gamtos ir kultūros paveldo objektų apsaugą suteiks parkui didesnio gyvybingumo. Teigiamą poveikį patirs aplinkosaugos, rekreacijos, miškų, gamtos ir kultūros paveldo objektų priežiūros bei tvarkymo veiklos sritys. Neigiamas konkretus sprendinio įgyvendinimo poveikis ar pasekmė nenumatoma.

Poveikis ekonominei aplinkai. Nacionalinio parko įsteigimas jau nustatė saugomos teritorijos naudojimo ir apsaugos režimą, draudžiantį keisti reljefą, įrengti naujus naudingųjų iškasenų karjerus, tiesinti ir gilinti natūralias upių vagas, statyti užtvankas, statyti statinius ir įrenginius, nesusijusius su parko paskirtimi. Šie draudimai apribojo ekonominę plėtrą. Kraštovaizdžio tvarkymo zonų reglamentas tik patikslina ir papildo nustatytus apribojimus, todėl poveikis ekonominei aplinkai išlieka nepakitęs. Padidės išlaidos, susijusios su projektuojamų takų priežiūra, įrengimu, rekreacinės turistinės infrastruktūros įrengimu. Taip pat padidės išlaidos rengiant techninius projektus ar detaliuosius teritorijų planavimo dokumentus, reikalingus numatytų priemonių įgyvendinimui.

Poveikis socialinei aplinkai. Įgyvendinus sprendinius, numatytus parko ribų ir jo zonų ribų bei tvarkymo planuose, atsiras didesnis potraukis praleisti daugiau laisvo laiko regioniniame parke. Įrengti nauji takai ir rekreacinė turistinė infrastruktūra padidins gyventojų užimtumą, užtikrins pilnavertį poilsį gamtoje. Sutvarkyta takų sistema leis pilniau vykdyti švietėjišką darbą supažindinant su parku, tinkamai eksponuoti kultūros ir gamtos vertybes. Pagrindinių traukos objektų kryptimi numatomi pėsčiųjų ir dviračių takai užtikrins ryšius su gretimomis Žemaitijos NP teritorijomis.

Poveikis gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui. Sprendinių įgyvendinimas turės teigiamą įtaką oro, paviršinių ir požeminių vandenių, dirvožemio kokybei, padidins parko gamtinės ekosistemos stabilumą ir kraštovaizdžio ekologinį potencialą. Gamtinė rekreacinė aplinka nepakis ir bus pilniau įsisavinta ir tvarkoma. Kraštovaizdžio estetinė kokybė pagerės, nes bus tvarkomos lankytinos vietos, takų tinklas, supanti aplinka. Sprendinių poveikio išvadinė santrauka pateikiama lentelėje.

TERITORIJŲ PLANAVIMO DOKUMENTŲ SPRENDINIŲ POVEIKIO
VERTINIMO LENTELĖ

1.	Teritorijų planavimo dokumento organizatorius: Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos		
2.	Teritorijų planavimo dokumento rengėjas: VšĮ Gamtos paveldo fondas		
3.	Teritorijų planavimo dokumento pavadinimas: Žemaitijos nacionalinio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų planas Žemaitijos nacionalinio parko tvarkymo planas		
4.	Sąsaja su planuojamai teritorijai galiojančiais teritorijų planavimo dokumentais: Žemaitijos nacionalinio parko planavimo schema Plungės rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas Skuodo rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas Klaipėdos apskrities teritorijos bendrasis planas Telšių apskrities teritorijos bendrasis planas		
5.	Sąsaja su patvirtintais ilgalaikiais ar vidutinės trukmės strateginio planavimo dokumentais: Plungės rajono 2002-2010 metų plėtros strateginis planas Skuodo rajono strateginis plėtros planas iki 2013 m.		
6.	<i>Status quo</i> situacija: Dabartinės nacionalinio parko ribos ir funkcinis zonavimas nepakankamai atitinka gamtos ir kultūros paveldo pasiskirstymą, teritorijos apsaugos ir naudojimo poreikius. Dėl to kyla kraštovaizdiniai konfliktai, neužtikrinama tinkama kai kurių vertingų objektų ir kompleksų apsauga. Ypač aktuali rekreacinio naudojimo (poilsavimo ir pažintinio lankymo) plėtra, tačiau dabartinis nacionalinio parko zonavimas bei tvarkymo plano nebuvimas nesudaro sąlygų efektyviai spręsti šį aktualų klausimą. Tai sukelia visuomenės nepasitenkinimą bei neorganizuotą poilsavimą, kuris daro žalą aplinkai, sukelia kraštovaizdžio degradaciją. Nepatvirtinus planavimo sprendinių situacija toliau blogėtų, būtų daroma žala gamtinei aplinkai ir paveldui.		
7.	Tikslas, kurio siekiama įgyvendinant teritorijų planavimo sprendinius: - Žemaitijos nacionalinio parko subalansuotas naudojimas ir darni plėtra, suderinant gamtos ir kultūros paveldo, biologinės įvairovės, kraštovaizdžio estetiškos vertės bei ekologinės pusiausvyros išsaugojimą su ekonomine ir socialine plėtra, sudarant sąlygas vietos gyventojams vystyti tradicinius bei su rekreaciniu aptarnavimu susijusius verslus bei paslaugas, subalansuotai naudojant gamtos išteklius bei gamtos ir kultūros paveldą. Žemaitijos nacionalinio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų planas optimizuoja parko ribas, funkcinį zonavimą bei buferinės apsaugos zoną. Tvarkymo planas nustatyto, kraštovaizdžio tvarkymo zonas bei jų reglamentus, gamtos, kultūros paveldo ir kraštovaizdžio apsaugos, rekreacijos, gyvenviečių ir infrastruktūros plėtros kryptis ir priemones, žemės naudmenų ir tikslinės paskirties keitimo poreikius ir apribojimus.		
8.	Galimo sprendinių poveikio vertinimas (pateikiamas apibendrintas poveikio aprašymas ir įvertinimas)		
	Vertinimo aspektai	Teigiamas (trumpalaikis, ilgalaikis) poveikis	Neigiamas (trumpalaikis, ilgalaikis) poveikis
9.	Sprendinio poveikis: parko ribų, funkcinio zonavimo ir buferinės apsaugos zonos korekcija, tvarkomasis zonavimas		

	teritorijos vystymo darnai ir (ar) planuojamai veiklos sričiai	Sudaromos sąlygos subalansuotam teritorijos naudojimui, išplečiant galimybes rekreacinei veiklai, užtikrinant vertingų objektų ir kompleksų apsaugą bei tinkamą tvarkymą.	nenumatomas
	ekonominėi ir socialinei aplinkai	Sudaromos sąlygos rekreacijos bei gyvenviečių plėtrai.	nenumatomas
	gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui	Užtikrinama vertingų objektų ir kompleksų apsauga	nenumatomas
10.	gamtos, kultūros paveldo apsaugos, rekreacijos, gyvenviečių infrastruktūros plėtros krypčių ir priemonių nustatymas		
	teritorijos vystymo darnai ir (ar) planuojamai veiklos sričiai	Sudaromos sąlygos subalansuotam teritorijos tvarkymui ir naudojimui. Aktyvi gamtos ir kultūros paveldo apsaugos politika užtikrina aukštą gamtinės aplinkos kokybę, gamtos ir kultūros paveldo bei kraštovaizdžio išteklių išsaugojimui, kas savo ruožtu sudaro sąlygas rekreacijos plėtotei. Užtikrinamas subalansuotas rekreacinių išteklių naudojimas, nedarant žalos gamtinei aplinkai, gamtos ir kultūros paveldo vertybėms	nenumatomas
	ekonominėi ir socialinei aplinkai	Sudaromos galimybės rekreacinių paslaugų, verslo plėtotei, gyvenamajai ir infrastruktūros plėtrai, gyvenimo sąlygų gerėjimui	nenumatomas
	gamtinei aplinkai ir kraštovaizdžiui	Užtikrinama gamtinio kraštovaizdžio, biotos, gamtos ir kultūros paveldo apsauga bei gamtinės ekosistemos stabilumas. Užtikrinama gamtinio kraštovaizdžio stabilumo ir estetinių išteklių apsauga, gamtos vertybių apsauga, atkūrimas ir tinkamas tvarkymas. Užtikrinama nekilnojamų kultūros paveldo vertybių apsauga, tinkamas tvarkymas bei atkūrimas, šių objektų naudojimas. Rekreacinės infrastruktūros plėtra nukreipiama taip, kad darytų kuo mažesnę neigiamą poveikį gamtinei aplinkai, gamtos ir kultūros paveldo vertybėms, kraštovaizdžiui.	nenumatomas

Išvada. Planavimo sprendiniai sudarys sąlygas efektyviai įgyvendinti nacionalinio parko tikslus, subalansuotai naudoti ir vystyti nacionalinio parko teritoriją, ekonominę ir socialinę aplinką, užtikrinti gamtinės ekosistemos, kraštovaizdžio, gamtos ir kultūros paveldo apsaugą. Atlikta analizė parodė, kad planavimo sprendiniai neabejotinai pagerins gamtinės aplinkos ir paveldo būklę bei paskatins socialinę-ekonominę plėtrą nacionaliniame parke, sudarys sąlygas išspręsti aktualias rekreacijos ir gyvenamosios plėtros problemas.